

Kwestionariusz częstotliwości spożycia żywności FFQ-6

Prowadzimy badania na temat odżywiania i zdrowia.

Proszę odpowiedzieć na wszystkie pytania najlepiej jak Pan(i) potrafi.

Jeśli nie umie Pan(i) odpowiedzieć, to proszę określić w przybliżeniu.

Taka odpowiedź będzie dla nas bardziej pomocna niż brak odpowiedzi.

Udzielone informacje są poufne i będą wykorzystane jedynie w celach naukowych.

Komentarz i instrukcje dla ankietera

Ankieter odczytuje pytanie, możliwe odpowiedzi i zapisuje odpowiedź wybraną przez Respondenta

We wskazanych pytaniach ankieter pokazuje Respondentowi karty odpowiedzi

1. Numer kodowy (wypełnia ankieter)

2. Płeć

1. Mężczyzna

☐

2. Kobieta

☐

3. Data badania (dd/mm/rrrr)

4. Data urodzenia (dd/mm/rrrr)

Proszę powiedzieć jak często jadł(a) Pan(i) następujące produkty?

*Proszę wybrać **jedną** odpowiedź najlepiej opisującą Pana(i) sposób odżywiania w ciągu ostatnich 12 miesięcy.*

Proszę wziąć pod uwagę wszystkie posiłki i pojadanie, jedzone w domu i poza nim.

Pokazać kartę odpowiedzi A

Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy pił(a) lub jadł(a) Pan(i):	Nigdy lub prawie nigdy	Raz w miesiącu lub rzadziej	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w tygodniu	Codziennie	Kilka razy dziennie
<i>Kody częstości spożycia:</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Słodkie i przekąski						
5. Cukier do słodzenia napojów						
6. Miód do potraw i słodzenia napojów						
7. Czekolady, cukierki czekoladowe i batony czekoladowe						
8. Cukierki nie czekoladowe , np. cukierki owocowe, karmelki, żelki, krówki, toffi						
9. Herbatniki i ciastka , np. kruche, półkruche, ciastka z kremem, z owocami, drożdżowe, serniki, pączki, makowiec, drożdżówki, mufinki, croissanty						
10. Lody i budyń						
11. Przekąski słone , np. chipsy, solone chrupki, krakersy, paluszki						

Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy pił(a) lub jadł(a) Pan(i):	Nigdy lub prawie nigdy	Raz w miesiącu lub rzadziej	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w tygodniu	Codziennie	Kilka razy dziennie
<i>Kody częstości spożycia:</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Produkty mleczne i jaja						
12. Mleko i naturalne napoje mleczne , np. mleko, zupy mleczne, jogurt naturalny, kefir, maślanka naturalna						
13. Napoje mleczne słodzone , np. jogurty owocowe, jogurty z płatkami czekoladowymi, maślanka smakowa, owocowy jogurt, kakao na mleku						
14. Twarogi naturalne , np. sery twarogowe różne, twarożki naturalne, mozzarella, serki twarogowe z ziołami						
15. Twarożki smakowe , np. owocowe, czekoladowe, waniliowe						
16. Sery , np. sery żółte, pleśniowe, sery topione, serki do smarowania						
17. Jaja i potrawy z jaj, w których jaja stanowią podstawowy składnik potrawy , np. jajecznica, omlet, pasta z jaj, jaja gotowane						
Produkty zbożowe						
18. Pieczywo razowe lub z ziarnami, tzw. ciemne np. chleb razowy żytni, graham, chleb pszenny lub żytni z ziarnami, pumpernikiel, grahamki, pieczywo chrupkie						
19. Pieczywo rafinowane, tzw. jasne , np. chleb jasny pszenny lub żytni, pszenno-żytni, pieczywo tostowe, bułki zwykłe, bułki i rogalie maślane						
20. Kasze gruboziarniste nie rafinowane , np. kasza gryczana, pęczak, ryż brązowy , makaron razowy						
21. Kasze drobnoziarniste rafinowane , np. manna, jęczmienna łamana, makaron , ryż biały , płatki ryżowe						
22. Gotowe śniadaniowe produkty zbożowe, tj. nie gotowane dodatki do mleka , np. muesli, płatki kukurydziane, z dodatkami lub bez						

Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy pił(a) lub jadł(a) Pan(i):	Nigdy lub prawie nigdy	Raz w miesiącu lub rzadziej	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w tygodniu	Codziennie	Kilka razy dziennie
Kody częstości spożycia:	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Tłuszcze						
23. Olej , wszystkie rodzaje						
24. Masło , wszystkie rodzaje						
25. Margaryna w kostkach (do pieczenia, smażenia), margaryna w kubeczkach (do smarowania), wszystkie rodzaje						
26. Śmietana, śmietanka , ukwaszona lub słodka, do potraw lub napojów						
27. Inne tłuszcze zwierzęce , np. smalec, słonina						
28. Majonez i dresingi , tj. sosy sałatkowe – wszystkie rodzaje						
Owoce						
29. Owoce, wszystkie rodzaje Zapytać oddzielnie o owoce ogółem, a potem o różne rodzaje owoców; „pytanie weryfikujące”						
30. Owoce pestkowe , np. morele, avocado, wiśnie, czereśnie, nektarynki, brzoskwinie, śliwki, winogrona						
31. Kiwi i cytrusy , np. pomarańcze, mandarynki, grejpfruty, cytryny, pomelo						
32. Owoce tropikalne pozostałe , np. ananas, arbuz, melon, daktyle świeże, figi świeże						
33. Owoce jagodowe , np. truskawki, maliny, jeżyny, czarna jagoda, porzeczki						
34. Banany						
35. Jabłka i gruszki						
36. Awokado						
37. Oliwki						
38. Owoce suszone , np. rodzynki, morele, figi, jabłka, śliwki						
39. Słodkie przetwory owocowe i owoce kandyzowane , np. kompoty owocowe, dżemy, powidła, konfitury, daktyle, suszone banany						

Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy pił(a) lub jadł(a) Pan(i):	Nigdy lub prawie nigdy	Raz w miesiącu lub rzadziej	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w tygodniu	Codziennie	Kilka razy dziennie
<i>Kody częstości spożycia:</i>	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Warzywa i ziarna						
40. Warzywa, wszystkie rodzaje Zapytać oddzielnie o warzywa ogółem, a potem o różne rodzaje warzyw; „pytanie weryfikujące”						
41. Warzywa krzyżowe , np. kapusta biała, włoska, czerwona, pekińska, chińska, brukselka, kalafior, brokuły, jarmuż						
42. Warzywa żółto-pomarańczowe , np. marchew, papryka						
43. Warzywa zielone liściaste , np. szpinak, cykoria, sałata masłowa, sałata lodowa, sałata rzymska, rukola, pory, seler naciowy, liście pietruszki						
44. Pomidory						
45. Warzywa takie jak ogórek , ogórki świeże, kabaczek, cukinia, dynia, bakłażan						
46. Warzywa korzeniowe i pozostałe , np. pietruszka korzeń, buraki czerwone, pasternak, cebula, czosnek, seler korzeniowy, rzodkiew, rzepa, sałatki i surówki z warzyw mieszanych						
47. Świeże nasiona roślin strączkowych i w puszcze , np. kukurydza, groszek zielony, fasolka szparagowa, fasolka zielona						
48. Suche nasiona roślin strączkowych np. bób, fasola, soja, groch, ciecierzycy, i w potrawach , np. grochówka, fasolka po bretońsku, humus i inne pasty						
49. Ziemniaki , w różnej postaci, np. gotowane, pieczone, frytki, placki ziemniaczane, kopytka						
50. Orzechy , np. ziemne, laskowe, włoskie, migdały, pistacje, nerkowca, orzech kokosowy, kasztan, kremy orzechowe , np. masło orzechowe, krem czekoladowo-orzechowy,						
51. Ziarna , np. dyni, sezamu, słonecznika, zarodki pszenne						

Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy pił(a) lub jadł(a) Pan(i):	Nigdy lub prawie nigdy	Raz w miesiącu lub rzadziej	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w tygodniu	Codziennie	Kilka razy dziennie
Kody częstości spożycia:	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Produkty mięsne i ryby						
52. Kiełbasy , różne rodzaje, np. mielonka, parówki, toruńska, zwyczajna, wiejska, żywiecka, krakowska sucha, boczek, bekon						
53. Wędliny wysokogatunkowe , np. szynka, polędwica – drobiowe, wieprzowe, wołowe i mieszane						
54. Wyroby wędliniarskie i mięso narządowe , np. wątróbka, kaszanka, mózdzek, salceson, pasztety						
55. Mięso czerwone , np. mięso wieprzowe, wołowe, cielęce						
56. Mięso drobiowe i z królika , np. mięso drobiowe z kury, kurczaka, kaczki, indyka						
57. Dziczyzna , np. mięso z dzika, sarny, przepiórki, dzikiej kaczki, zająca						
58. Ryby chude , np. mintaj, dorsz, okoń, morszczuk, karp do 1 kg, tuńczyk, panga, pstrąg						
59. Ryby tłuste , np. łosoś, sardynki, śledź, makrela, karp duży, węgorz						
Napoje						
60. Soki owocowe i nektary owocowe , np. wieloowocowe, pomarańczowy, grejpfrutowy, jabłkowy, gruszkowy, winogronowy, z czarnej porzeczki, aronii, wiśniowy						
61. Soki warzywne i warzywno-owocowe , np. z warzyw mieszanych, pomidorowy, marchwiowy, marchwiowo-owocowy						
62. Napoje energetyzujące Pokazać kartę odpowiedzi B						
63. Słodzone napoje typu Fanta, Coca-cola, Mirinda, Sprite itp.						
64. Piwo						
65. Wino i drinki						
66. Wódkę i alkohole wysokoprocentowe						

Dziękujemy za udzielenie odpowiedzi i poświęcony czas

Terminologia i opis kwestionariusza częstotliwości spożycia żywności FFQ-6

Kwestionariusz częstotliwości spożycia żywności o akronimie FFQ-6 (*Food Frequency Questionnaire*) służy do zebrania informacji o częstotliwości spożywania 62 asortymentowych grup produktów, reprezentujących 8 głównych grup żywności:

1. Słodycze i przekąski:

Cukier
Miód
Czekolady, cukierki czekoladowe i batony czekoladowe
Cukierki nie czekoladowe
Herbatniki i ciastka
Lody i budyń
Przekąski słone

2. Produkty mleczne i jaja:

Mleko i naturalne napoje mleczne
Napoje mleczne słodzone
Twarogi naturalne
Twarożki smakowe
Sery
Jaja i potrawy z jaj

3. Produkty zbożowe:

Pieczywo razowe lub z ziarnami
Pieczywo rafinowane
Kasze gruboziarniste nie rafinowane
Kasze drobnoziarniste rafinowane
Gotowe śniadaniowe produkty zbożowe

4. Tłuszcze:

Olej
Masło
Margaryna w kostkach i kubeczkach
Śmietana śmietanka
Inne tłuszcze zwierzęce
Majonez i dresingi

5. Owoce:

Owoce, wszystkie rodzaje
Owoce pestkowe
Kiwi i cytrusy
Owoce tropikalne pozostałe
Owoce jagodowe
Banany
Jabłka i gruszki
Awokado
Oliwki
Owoce suszone
Słodkie przetwory owocowe i owoce kandyzowane

6. Warzywa i ziarna:

Warzywa, wszystkie rodzaje
Warzywa krzyżowe
Warzywa żółto-pomarańczowe
Warzywa zielone liściaste
Pomidory
Warzywa takie jak ogórek
Warzywa korzeniowe i pozostałe
Świeże nasiona roślin strączkowych i w puszcze
Suche nasiona roślin strączkowych i w potrawach
Ziemniaki
Orzechy i kremy orzechowe
Ziarna
Pozostałe warzywa

7. Produkty mięsne i ryby:

Kiełbasy
Wędliny wysokogatunkowe
Wyroby wędliniarskie i mięso narządowe
Mięso czerwone
Mięso drobiowe i z królika
Dziczyzna
Ryby chude
Ryby tłuste

8. Napoje:

Soki owocowe i nektary owocowe
Soki warzywne i warzywno-owocowe
Napoje energetyzujące
Napoje słodzone
Piwo
Wino i drinki
Wódka i alkohole wysokoprocentowe

Kwestionariusz FFQ-6 składa się z dwóch części. Pierwsza część zawiera tzw. metryczkę, czyli pytania o płeć, datę urodzenia respondenta i datę badania.

Zasadnicza część kwestionariusza FFQ-6 dotyczy częstotliwości spożycia 62 asortymentowych grup produktów żywnościowych spożywanych w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Listę produktów i ich podział na grupy żywności opracowano korzystając z doświadczeń własnych i wzorowano na kalibrowanym kwestionariuszu urozmaicenia spożycia żywności (FIVEQ) (Niedźwiedzka, Wądołowska 2008; Niedźwiedzka 2009). Kwestionariusz FFQ-6 zawiera dwa pytania dotyczące częstotliwości spożycia warzyw ogółem i owoców ogółem, które ułatwiają weryfikację i interpretację informacji o spożyciu asortymentowych grup warzyw i owoców, ponieważ wielu respondentów ma tendencję do przeszacowania spożycia, jeśli kwestionariusz zawiera wiele szczegółowych pytań dotyczących żywności o ogólnie znanych cechach prozdrowotnych. Respondenci mają do wyboru 6 kategorii częstotliwości spożycia żywności: (1) nigdy lub prawie nigdy, (2) raz w miesiącu lub rzadziej, (3) kilka razy w miesiącu, (4) kilka razy w tygodniu, (5) codziennie, (6) kilka razy dziennie.

Interpretacja wyników kwestionariusza FFQ-6

Uzyskane informacje mają format danych jakościowych i mogą być opracowywane, a następnie interpretowane w następujący sposób:

- przez zastosowanie analizy rozkładów dla oryginalnych sześciu kategorii częstotliwości spożycia żywności,
- przez przekształcenie oryginalnych kategorii częstotliwości spożycia żywności w inne kategorie (łączenie kategorii),
- przez przekształcenie oryginalnych kategorii częstotliwości spożycia żywności w dane „półilościowe”, które logicznie odzwierciedlają rosnące natężenie cechy (tabela) stosując:
  - ich rangowanie, tj. przypisanie kategoriom częstotliwości spożycia żywności umownych liczb całkowitych,
  - przekształcenie w liczby o charakterze liczb rzeczywistych i wyrażenie częstotliwości spożycia żywności jako krotność/dzień.

Tabela. Wskaźniki zastosowane dla kategorii częstotliwości spożycia żywności kwestionariusza FFQ-6

Kategorie częstotliwości spożycia	Rangi przypisane kategoriom częstotliwości	Częstotliwość dzienna (krotność/dzień)
Nigdy lub prawie nigdy	1	0,0
Raz w miesiącu lub rzadziej	2	0,025
Kilka razy w miesiącu	3	0,100
Kilka razy w tygodniu	4	0,571
Codziennie	5	1,000
Kilka razy dziennie	6	2,000

Opis wyników walidacji kwestionariusza FFQ-6

Kwestionariusz FFQ-6 zwalidowano, a wyniki tego postępowania opracowano i aktualnie są przygotowywane do opublikowania (stan na 2.03.2014).

Ocenę niezawodności kwestionariusza FFQ-6 przeprowadzono w grupie młodych dziewcząt w wieku od 13 do 21 lat. Niezawodność kwestionariusza zmierzono poprzez porównanie wyników pierwszego wywiadu (test) i wywiadu powtórnego z respondentem przez tego samego ankietera po okresie dwóch tygodni (retest). W ocenie niezawodności pytań kwestionariusza FFQ-6 (porównanie test-retest) zastosowano współczynnik korelacji Spearmana i statystykę kappa. Wysokie wartości współczynnika korelacji Spearmana (od 0,5 do 0,7) stwierdzono dla 26 grup żywności (42% ogólnej liczby produktów), zaś bardzo wysokie wartości współczynnika korelacji (od 0,7 do 0,9) uzyskano dla 31 grup żywności (50% ogólnej liczby produktów). Wartości statystyki kappa wynosiły od 0,32 do 0,72. Dobrą zgodność testu i retestu (wartości statystyki kappa od 0,6 do 0,8) stwierdzono dla 10 grup żywności (16% ogólnej liczby produktów), zaś umiarkowaną zgodność (kappa od 0,4 do 0,6) dla 50 grup żywności (81% ogólnej liczby produktów). Małą zgodność testu i retestu (kappa poniżej 0,4) uzyskano m.in. dla warzyw korzeniowych i pozostałych, lodów i budyniu, gotowych śniadaniowych produktów zbożowych, twarogów naturalnych, suchych nasion roślin strączkowych i w potrawach, wyrobów wędliniarskich i mięsa narządowego, a najwyższe wartości statystyki kappa uzyskano dla wódki i alkoholi wysokoprocentowych, wina i drinków, oliwek, piwa, tłuszczów zwierzęcych innych, napojów energetyzujących, pomidorów, owoców ogółem, warzyw zielonych liściastych, czekolady, cukierków czekoladowych i batonów czekoladowych.

Sposób cytowania źródła kwestionariusza FFQ-6:

- <http://www.uwm.edu.pl/edu/lidiawadolowska/>

Trwają prace nad opublikowaniem wyników walidacji FFQ-6 (Niedźwiedzka E. i in., 2014). Do czasu opublikowania wyników walidacji kwestionariusz FFQ-6 należy cytować podając stronę dostępu, a w metodyce własnej pracy należy podać wyniki walidacji zamieszczone powyżej (Opis wyników walidacji kwestionariusza FFQ-6).

Piśmiennictwo:

- Bland J.M., Altman D.G.: Agreement between methods of measurement with multiple observations per individual. *J. Biopharm. Stat.*, 2007, 17, 571-582.
- Cade J., Thompson R., Burley V., Warm D.: Development, validation and utilisation of food-frequency questionnaires – a review. *Pub. Health Nutr.*, 2002, 5, 567-587.
- Elmadfa I., Freisling H.: Fat intake, diet variety and health promotion. *Forum Nutr.*, 2005, 57, 1-10.
- Horwath C., Kouris-Blazos A., Savige G., Wahlqvist M.L.: Eating your way to a successful old age, with special reference to older women. *Asia Pacific J. Clin. Nutr.*, 1999, 8 (3), 216-225.
- Jędrychowski W.: Metoda zbierania wywiadów lekarskich i budowa kwestionariuszy zdrowotnych. PZWL, Warszawa, 1982.
- Niedźwiedzka E., Wądołowska L.: Accuracy analysis of the Food Intake Variety Questionnaire (FIVEQ). Reproducibility assessment among older people. *Pakistan J. Nutr.*, 2008, 7, 3, 426-435.
- Niedźwiedzka E.: Analiza urozmaicenia spożycia żywności i jego powiązań ze stanem odżywienia i ryzykiem niedożywienia u osób starszych. Rozprawa doktorska, Katedra Żywienia Człowieka, UWM Olsztyn, 2009 (maszynopis).
- Niedźwiedzka E., Wądołowska L., Słowińska A., Kwakowicz M.: Kalibracja kwestionariusza urozmaicenia spożycia żywności (FIVEQ) w odniesieniu do metody 7-dniowego bieżącego notowania. *Mat. VIII Krajowych Warsztatów Żywniowych* pt. „Metody ankietowe w badaniach żywieniowych”, Mrózek k/Olsztynka, 2008, s. 55.
- Niedźwiedzka E., Wądołowska L.: Analiza urozmaicenia spożycia żywności i jego powiązań ze stanem odżywienia polskich seniorów. *Mat. VI Seminarium Środowiskowego Młodych Pracowników Nauki* pt. „Bezpieczeństwo i jakość żywności”, Olsztyn, Wyd. UWM, 2009, s. 20-21.
- Wądołowska L.: Walidacja metod i mierniki statystyczne w badaniach sposobu żywienia. Rozdz. 3 (w:) *Przewodnik metodyczny badań sposobu żywienia*. Red. Gronowska-Senger A., Wyd. Komitetu Nauki o Żywieniu Człowieka Polskiej Akademii Nauk, Warszawa, 2013, 17-37.
- Wądołowska L.: Zasady obliczania i interpretacji wyników. Rozdz. 4 (w:) *Przewodnik metodyczny badań sposobu żywienia*. Red. Gronowska-Senger A., Wyd. Komitetu Nauki o Żywieniu Człowieka Polskiej Akademii Nauk, Warszawa, 2013, 38-67.
- <http://www.knoz.pan.pl/index.php/37-uncategorised/89-przewodnik-metodyczny-badan-sposobu-zywienia>